

**ПОСИЛЕННЯ
КОНСОЛІДАЦІЇ
СУСПІЛЬСТВА ТА РОЛІ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ
НА ШЛЯХУ ВСТУПУ
УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ
МОЛДОВА ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

17-18 жовтня 2024 року

УДК 316+339.94
ББК 60.5+66.4

Соціологічна асоціація України
Південноукраїнське відділення САУ
Державний вищий навчальний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.
Д. Ушинського»
Кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет психології, політології та соціології
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială al ICJPS
Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova

**«ПОСИЛЕННЯ КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА РОЛІ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА ШЛЯХУ ВСТУПУ УКРАЇНИ
ТА РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ»**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

17-18 жовтня 2024 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Рецензенти:

Інна ГОЛУБОВИЧ, докторка філософських наук, професорка, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Лілія ЯКОВЛЕВА, доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології Національного університету «Одеська Юридична Академія».

Рекомендовано Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Протокол № 5 від 28.11.2024 р

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Олена ЛІСЕЄНКО**, д. соц. н., професор, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), голова Південноукраїнського відділення САУ, Україна

Члени редколегії:

МОКАНУ Віктор, д. соц. н., директор Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, керівник Асоціації соціологів і демографів Республіки Молдова, Республіка Молдова

БОРІНШТЕЙН Євген, д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), Україна

ПЕТІНОВА Оксана, д. філос. н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

АТАМАНЮК Зоя, д. філос. н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

Посилення консолідації суспільства та ролі людського капіталу на шляху вступу України та Республіки Молдова до Європейського Союзу : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Кишинев- м. Одеса, 17-18 жовтня 2024 року) / за ред. д. с. н., проф. Лісеєнко О. В. – 138 с.

Матеріали конференції представлені в авторській редакції мовою оригіналу

© Південноукраїнське відділення Соціологічної асоціації України, 2024

© Асоціація соціологів та демографів Республіки Молдова, 2024

НІКОН Наталія	ПСИХОЛОГІЧНА ВРАЗЛИВІСТЬ ЧОЛОВІКІВ У КРИЗІ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ	46
АТАМАНЮК Зоя	ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МАНУПУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	48
КРИВОШЕЯ Тетяна	МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ІНІЦІАТИВ В УКРАЇНІ ТА МОЛДОВІ: ВИКЛИКИ, ОБМЕЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ	51
НАУМКІНА Світлана, ЄВЦЕНКО Роман	ВПРОВАДЖЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ КРОК ДО ВСТУПУ УКРАЇНИ В ЄС	54
ЯРОВА Ліліана	СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ ТА ВИКЛИКАМИ ВОЄННОГО СТАНУ	57
ПАНАСЮК Валентин, МАКІЄВСЬКА Катерина	ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОГО СТАНУ	60
ПОПЛАВСЬКА Тетяна, ФЕДОРОВА Інна	ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОНСОЛІДУЮЧОГО СОЦІАЛЬНОГО ІДЕАЛУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІДЕОЛОГІЇ	64
ЧОРНА Вікторія	СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	67
PRONOZA Inna, KAZYUK Anatoly	THE ISSUE OF UKRAINE AND MOLDOVA IN THE GEOPOLITICAL SPACE OF THE EUROPEAN UNION	71
КОЗЛЕНКО Павло	БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКЕ БАЧЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ВИМІРУ	73
РИБКА Наталія	УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОЦЕСІВ СТЕРЕТИПІЗАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ	75
АФАНАСЬЄВ Олександр	НАРАТИВИ І ДЕЗІНФОРМАЦІЙНІ ЗАГРОЗИ	78
ЖАРКИХ Володимир	СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА І ПРИНЦИПИ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	81

маніпуляцій технологій. У воєнних умовах деякі види стереотипів стають ключовими, актуалізуючи різні групи проблем, такі як екзистенційні, соціальні та політичні. Вивчення стереотипів виявляється важливим для формування та закріплення національної української ідеології та успішної боротьби за фізичне існування. Однак цей процес повинен бути супроводжений зворотними процесами руйнування застарілих та ворожнечих стереотипів. Українські митці використовують культурну спадщину для спонукання громадян до дій та об'єднання на основі етнічних стереотипів. Взагалі, політика і мистецтво тісно пов'язані, і використання творів як засобу пропаганди сприяє досягненню політичних цілей. Музика, зокрема, вважається універсальним та ефективним інструментом впливу на соціум, викликаючи різні наслідки, від емоційної атмосфери до об'єднання соціальних груп.

У філософських міркуваннях і роздумах про людину у часи війни визначається здатність знаходити домінанту свого світогляду, її ставлення до реальності, що оточує її, стає осмисленим, прагматичним і патріотичним. Такий стан її ідентичності важливий завжди, але він набуває особливого значення під час війни. У сучасному світі, особливо в умовах війни та з використанням Інтернету та соціальних мереж, стереотипи стали важливою зброєю, здатною впливати на громадську думку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кулинич І. В. (2015) Природа емоційного наповнення стереотипу. Вісник Харківської державної академії культури. Серія: Соціальні комунікації. Вип. 46. С. 206-214. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2015_46_24.
2. Рибка Н.М. Стереотипи: війна в середині себе. Гуманітарні виміри воєнних часів: наукове та філософське осмислення: колективна монографія / О.А. Афанасьєв, В.І. Безродна, В.Ю. Жарких, та ін.; за ред. проф. В.Ю. Жарких, доц. Н.М. Рибка. Одеса: Олді+, 2024. С.261-299.
3. Lippmann, W. (1922). Public opinion. New York: Macmillan. Retrieved from <https://wps.pearsoncustom.com/wps/media/objects/2429/2487430/pdfs/lippmann.pdf>, с. 174.
4. Forgas, J.P. von Hippel, W. & Haselton, M. (Eds.). (2007). Evolutionary psychology and social cognition. New York: Psychology Press. p.344.

Олександр АФАНАСЬЄВ,
доктор філософських наук,
професор кафедри філософії, історії та політології,
Національний університет «Одеська політехніка»

НАРАТИВИ І ДЕЗІНФОРМАЦІЙНІ ЗАГРОЗИ

Безпека людини, особливо в країнах Євросоюзу, передбачає не тільки захист громадян від соціально-політичних ризиків і загроз, але і від дезінформації та маніпулювання громадською думкою. Перед сучасною

Україною на її шляху до Євросоюзу стоїть непроста задача мінімізувати дезінформаційні потоки, особливо з огляду на ворожу пропаганду і дезінформацію як частину війни.

Важливо розуміти, що основою дезінформаційних текстів є відповідні наративи: від метанаративів і стратегічних наративів, до простих мінінاراتивів. Саме наративи насамперед забезпечують довіру людини до дезінформації, яку вона сприймає як вірне, чесне, точне висвітлення подій, навіть в тих випадках, коли, здавалось би, усім, очевидна лживість або недостовірність.

Важливою причиною того, чому треба шукати наративні сліди в дезінформації, є наявність в інформаційному просторі величезної кількості суперечливої, заплутаної, неперевіреної та недостовірної інформації з багатьох питань, де можна углядіти певні, нерідко злочинні, державні або групові та індивідуальні інтереси. Аналіз наративів, крізь які подається інформація, дає можливість побачити її цілі, смисли, сутність і виявити її дезінформаційний характер.

Загалом, наратив це деяка розповідь, історія або сукупність історій, які суб'єкти комунікації розповідають один одному і які лежать в основі будь якого тексту, усного чи письмового. Наратив є основою даної інформації, виділяючи потрібні смисли в описах, повідомленнях чи інших текстах. Наратив підпорядковується певній меті, під яку вибудовується сюжет розповіді та відбираються факти і події [1; 3]. Якщо не враховувати наративні структури, то усяка розповідь, будь яка історія, особливо політично забарвлена, виглядає закономірною послідовністю, яка нібито саме так і відбувалась в реальності. Але реальність не зовсім така, а часто зовсім не така. І загалом дуже непросто віднайти більш-менш адекватний наратив. За адекватність наративів відповідає політологія, історія, філософія і загалом наука, яка, незважаючи на ціннісні орієнтації, має бути неупередженою, об'єктивною.

Функціонування наративів у політичному комунікативному просторі, особливо ідеологічно забарвлених, демонструє їхню розбіжність, а то й протилежність, спричиняє неспівпадаюче бачення дійсності, історії, майбутнього, продукує відповідні різноспрямовані політичні доктрини й дії, провокує викривлення або замовчування подій і дезінформацію, що детермінує трагічні непорозуміння, які призводять до конфліктів, зокрема й воєнних.

Наративи майже не рефлексуються, особливо в тоталітарному суспільстві, бо є засобом життя для більшості людей, тобто є їхньою реальністю. Побачити її з іншого боку можуть лише індивіди, здатні до глибокої рефлексії, або особи, знайомі з перевагами інших культурних і політичних контекстів. Саме тому люди часто не бачать, здавалось би, очевидного. Це породжує, зокрема довіру до дезінформації.

Наративи, особливо стратегічні, обслуговуються практично всіма видами мистецької і культурної діяльності, насамперед освітою і навіть релігією і загалом самою повсякденністю, тому проникають у СМІ, блоги, канали, насамперед ті, які продукують дезінформацію.

Особливо ця ситуація притаманна тоталітарному режиму, який інтереси правлячих кіл видає за державні і направляє всі культурні чинники на обслуговування відповідних наративів. Пересічний громадянин інших наративів не знає або не розуміє, тому загалом підтримує режим, не бачачи дезінформаційних перекручень.

В демократичному суспільстві, завдяки правам і свободам, особливо свободі у доступу до інформації і її вибору, дезінформація має значно менше шансів на розповсюдження. Усі наративи можна поділити на два типи. Перший орієнтується на загальнолюдські інтереси і цінності: права і свободи людини, демократичні ідеали, принцип гуманізму, серед яких право на мир. Другий орієнтується на вузькодержавні інтереси, які суперечать інтересам цивілізаційних держав і загальнолюдським цінностям. Він потребує особливої ідеології для свого обґрунтування, псевдоісторичних метанаративів, пронизаних сучасними міфами і тяжіє до дезінформації.

Сюди відносяться російські наративи, які задають сучасну рашистську картину світу, яка об'єднує правлячі кола і більшість населення. Серед них: 1) Росія – оплот істинної духовності, підтверджувана міфологізованими релігійними, марксистськими і навіть царистськими відсилками, 2) наратив про нібито велику російську культуру, який живиться неадекватними великодержавними освітніми програмами, 3) наратив про особливий історичний шлях Росії, де використовується суміш історичної правди і міфології, історичного ревізіонізму і наукових досліджень, і вимальовується викривлена, необ'єктивна, сфальсифікована історична пам'ять, з особливими рисами великодержавності [2], наратив про братні народи, які неможливо розділити і які повинні існувати в одній державі.

Важливе завдання перед Україною: протидія російським наративам, як стрижню дезінформації, в Україні, на Заході і загалом у світі, а також в самій Росії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Афанасьєв О., Василенко І. Мінливості долі метанаративу // Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип.1(37). Сковородіана: мандри філософування. Одеса: Акваторія, 2022, 196 с. С 83-92.
2. Афанасьєв О. Наративи як стрижень політичних комунікацій // Збірник наукових праць «Політологічні студії». Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. Випуск 6. 236 с. С.122-130. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8136>.
3. Brockmeier, Jens and Rom Harre. "Narrative, Problems and promises of an alternative paradigm". In Narrative and Identity, Jens Brockmeier and Donald Carbaugh (eds.). Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 2001. P. 39-59.